26/10/2022

28η Οκτωβρίου – Ιωάννινα: Ιστορίες από τον πόλεμο του 1940

/ Επικαιρότητα

Στην 1η γραμμή του μετώπου, στα χωριά των ελληνοαλβανικών συνόρων, το πρωινό της 28ης Οκτωβρίου, αλλά και τις επόμενες ημέρες, γράφτηκαν ανθρώπινες ιστορίες. Ιστορίες πατριωτισμού, θάρρους, ομηρίας, απώλειας αμάχων. Τα βιώματα των πρωταγωνιστών, κατέγραψαν ή αναζήτησαν μέσα από μαρτυρίες, συντοπίτες τους προκειμένου, αυτή η ιστορική μνήμη να κρατηθεί ζωντανή από γενιά σε γενιά.

Ο εκπαιδευτικός και συγγραφέας **Στέφανος Κωλέττας,** αλλά και ο επίσης εκπαιδευτικός **Νίκος Θεοδοσίου**, μεταφέρουν κάποιες άγνωστες, για πολλούς, μαρτυρίες ανθρώπων, ιστορίες που γράφτηκαν στα χωριά των συνόρων το Έπος του 1940.

Μια ηπειρώτισσα Μάνα

Ο Στέφανος Κωλέττας από την Κάτω Λαψίστα, εξιστορεί την λαχτάρα, την ηρωική προσπάθεια μιας μάνας, να συναντήσει τα παιδιά της στο μέτωπο:

Η **Ρίτα Τζιάλλα**, ήταν από την **Άνω Λαψίστα**. Ο πόλεμος την βρήκε με δύο γιούς στο μέτωπο. Έγινε επιστράτευση, κατατάχτηκαν και αναχώρησαν, όπως όλοι οι έφεδροι της εποχής εκείνης, που η πατρίδα τους κάλεσε στα όπλα.

Ο στρατός μας είχε ήδη, τις πρώτες νίκες εναντίον των Ιταλών εισβολέων και προήλαυνε μέσα στην **Αλβανία**. Οι γυναίκες των ορεινών χωριών της Ηπείρου, όσο και όπως μπορούσαν μετέφεραν τρόφιμα, ρουχισμό και πολεμοφόδια στους στρατιώτες του μετώπου.

Image not found or type unknown

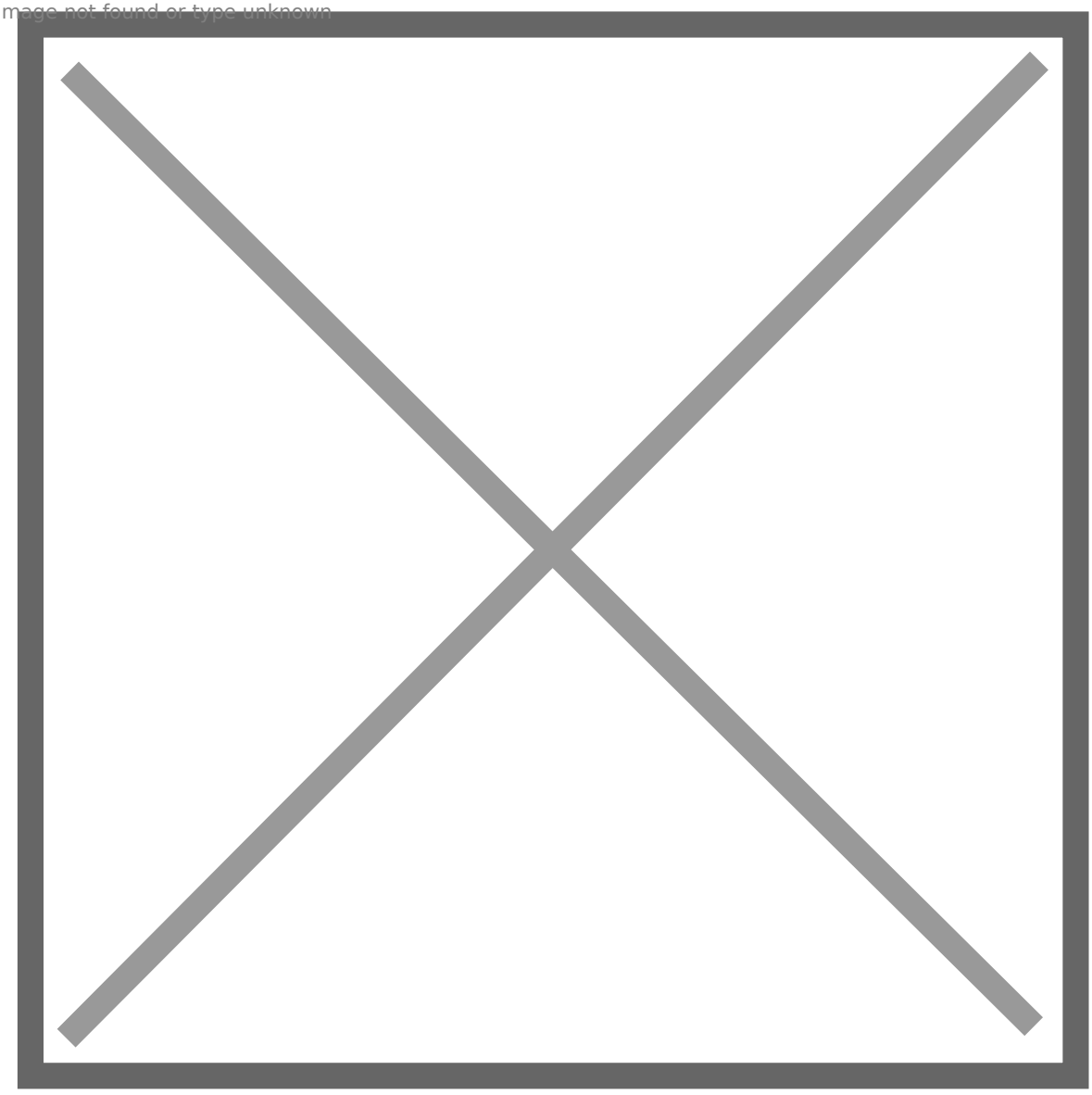

Η Ρίτα ήταν ανήσυχη. Μάθαινε για τις νίκες του ελληνικού στρατού, όμως δεν κατάφερνε να έχει κάποια πληροφορία για τα δύο παιδιά της. Η καρδιά της μάνας φτερούγιζε από την αγωνία. Πήρε την απόφαση να πάει στο μέτωπο. Θα ξεκινούσε

από το χωριό της. την Άνω Λαψίστα. με τα πόδια. Θα πήγαινε ολομόναχη να βρει και να δει από κοντά τα παιδιά της.

Ήταν το μοναδικό πλέον που σκεφτόταν. Τίποτα δεν την τρόμαζε. Η λαχτάρα της μάνας για τα παιδιά της, έσβηνε οποιοδήποτε άλλο συναίσθημα. Ετοίμασε λοιπόν ένα δέμα με μάλλινες φανέλες, κάλτσες και ό,τι άλλο χρήσιμο και απολύτως αναγκαίο μπορούσε να πάρει μαζί της. Γέμισε μία υφαντή τσάντα, έναν τροβά, με νερό, ψωμί, ελιές, τυρί και πίτες.

Ξεκίνησε αμέσως μετά για το μέτωπο. «*Η ιστορία μοιάζει απίστευτη, όμως είναι πέρα για πέρα αληθινή…*» λέει ο κ. Κωλέττας και συνεχίζει:

Περπάτησε μερόνυχτα, χωρίς κούραση, χωρίς να χάσει το κουράγιο της. Ο στόχος της ήταν ιερός.

Μέσα από παράδρομους και μονοπάτια, προσπάθησε να αξιοποιήσει όλες τις πληροφορίες που έπαιρνε ρωτώντας στο δρόμο, για το που βρίσκεται η μονάδα που υπηρετούσαν τα παιδιά της. Τελικά τα κατάφερε. έφτασε στη μονάδα, είδε τους γιους της, τους φίλεψε τα τρόφιμα και ο λοχαγός της έδωσε συγχαρητήρια. Μετά με τα πόδια, πήρε τον δρόμο της επιστροφής για το χωριό της την Άνω Λαψίστα.

Ο Νίκος Θεοδοσίου από το Δελβινάκι Πωγωνίου παραθέτει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ιστορικά γεγονότα που αφορούν το τόπο του και σκιαγραφούν τις ζοφερές ημέρες του πολέμου:

Ο πρώτος μαθητής θύμα του πολέμου

Ακόμη και με γυμνό μάτι οι κάτοικοι στο Μαυρόπουλο, το Ζάβροχο, την Χρυσόδουλη, τα χωριά του Πωγωνίου πάνω από την γραμμή συνόρων, έβλεπαν όλες τις προηγούμενες ημέρες την συγκέντρωση ιταλικών στρατευμάτων στον κάμπο της Δερόπολης, στον ευθύ δρόμο μετά την Κακκαβιά.

Το ξημέρωμα της **28ης Οκτώβρη** οι εισβολείς προσβάλουν τα φυλάκια στην Κακκαβιά, την Καστάνιανη, το Αργυροχώρι και τους Δρυμάδες.

Σύμφωνα με το στρατιωτικό σχεδιασμό, οι ελληνικές δυνάμεις υποχωρούν και συγκεντρώνονται στο Χάνι Δελβινακίου αρχικά και στην συνέχεια στο Καλπάκι.

Ανατινάζονται οι γέφυρες του Γκόλα και των Αγίων, στον δρόμο **Κακκαβιά - Καλπάκι.** Οι εκρήξεις ακούγονταν σε όλα τα χωριά. Κάποιοι μαζί με τα ζώα τους, ακολουθούν τον ελληνικό στρατό. Οι περισσότεροι μένουν κλεισμένοι στα σπίτια

τους.

Λίγα μόλις χιλιόμετρα από το φυλάκιο των Δρυμάδων στο Γυμνάσιο της **Πωγωνιανής,** βρίσκονταν 300 μαθητές, που ένιωθαν την ανάσα του εισβολέα.

Image not found or type unknown

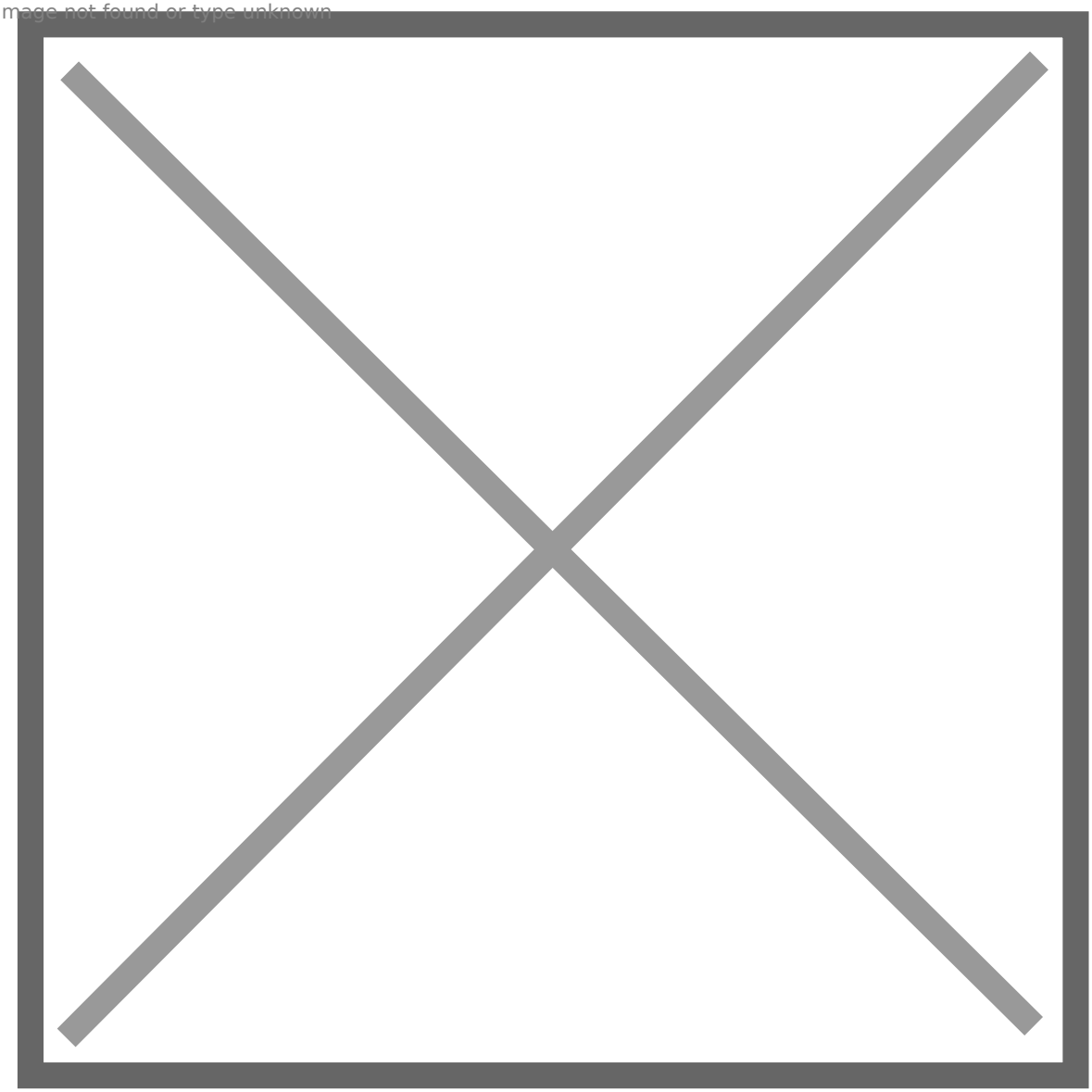

Μαζί με τους καθηγητές τους, ακολουθούν πορεία διαφυγής μέσα από δάση. Τα ιταλικά αεροπλάνα βομβάρδιζαν ανηλεώς την περιοχή. Μέσα από μονοπάτια, φτάνουν Δελβινάκι, κατόπιν Βήσσανη και στην συνέχεια Δολιανά. Όμως στα Δολιανά, βρέθηκαν σε ακόμη ένα βομβαρδισμό από τα ιταλικά αεροπλάνα. Εκεί σκοτώθηκε ο μαθητής Βλαστός από τα Σουδενά Ζαγορίου. Είναι το πρώτο θύμα μαθητής εκείνου του πολέμου.

Την ίδια μέρα, κάποιοι άμαχοι πήγαν να κρυφτούν στην σπηλιά της «Βέργως» στο Περιστέρι. Οι Ιταλοί θεώρησαν πως είναι Έλληνες στρατιώτες και τους εκτέλεσαν. Ήταν οι πρώτοι άμαχοι θύματα του πολέμου.

Όμηροι των Ιταλών

Κατά την υποχώρηση των Ιταλών συνελήφθησαν ως όμηροι πολλοί κάτοικοι των χωριών του ακριτικού Πωγωνίου, κυρίως από το Μαυρόπουλο, το Ζάβροχο, το Αργυροχώρι, το Ορεινό-Ξηρόβαλτο, Ποντικάτες και Γεροπλάτανο. Υπολογίζεται, πως περίπου 500 Πωγωνήσιοι, συνελήφθησαν ως όμηροι και μεταφέρθηκαν στην Ιταλία και την Αλβανία.

Οι ηττημένοι εισβολείς, κατά την υποχώρηση τους, ξεχύθηκαν στα χωράφια, στα δάση, πήραν κόσμο, ακόμη μέσα από τα σπίτια τους. Κάποιοι δεν πρόλαβαν να φορέσουν ούτε τα παπούτσια τους. Πεινασμένοι, βρεγμένοι και εξαντλημένοι έφτασαν με τα πόδια στο εσωτερικό της Αλβανίας. Η αποδιοργάνωση του ηττημένου ιταλικού Στρατού, έδωσε την ευκαιρία, κυρίως, σε άνδρες, να διαφύγουν μέσα από τα βουνά και να επιστρέψουν στα χωριά τους.

Οι Ιταλοί είχαν σκοπό να τους ανταλλάξουν τους ομήρους-πολίτες, με αιχμαλώτους στρατιώτες, όπως και έγινε, 5 μήνες αργότερα. Η επιστροφή των Ελλήνων ομήρων, έγινε μέσω Γιουγκοσλαβίας, από όπου σιδηροδρομικώς έφτασαν στη Θεσσαλονίκη. Στη Θεσσαλονίκη χωρίστηκαν σε ομάδες και επέλεξαν ο δρόμος της επιστροφής να είναι μέσα από τα βουνά για να αποφύγουν τους Γερμανούς.

Ο πατριώτης αυτοκινητιστής από το Δελβινάκι

Ο αυτοκινητιστής Κώστας Τσέλιος από το 1920 έως το 1940 έκανε το δρομολόγιο Ιωάννινα- Αργυρόκαστρο. Επιπλέον μετέφερε το γενικό ταχυδρομείο Ελλάδας - Αλβανίας.

Στον πόλεμο έχασε 7 αυτοκίνητα. Η ανιδιοτέλεια του και ο πατριωτισμός του προκαλούν μεγάλο θαυμασμό. Σε κάθε δρομολόγια στην Αλβανία, ειδικά την περίοδο που κατελήφθη από τους Ιταλούς, φρόντιζε να μάθει εκείνες τις πληροφορίες που θα ήταν χρήσιμες για την πατρίδα του.

Η σπουδαιότερη πληροφορία που προσέφερε ήταν, ότι οι Ιταλό ετοίμαζαν προβοκάτσια, δολιοφθορά, σε δική τους μονάδα μέσα στην Αλβανία, για να ενοχοποιήσουν τους Έλληνες και να δοθεί η αφορμή για την ιταλική εισβολή στην Ελλάδα, η οποία είχε αρχικά προγραμματιστεί για τον Ιούνιο του 1940

Με τις πληροφορίες του Κώστα Τσέλιου συνελήφθη ο συνεργάτης των Ιταλών, κατασχέθηκε εκρηκτικό υλικό με τις ενδείξεις ελληνικής προέλευσης που θα ενοχοποιούσε την Ελλάδα. Έτσι η ιταλική επίθεση αναβλήθηκε για τον Οκτώβριο δίνοντας την ευκαιρία στην Ελλάδα να ολοκληρώσει την πολεμικής προετοιμασία.

Για τον Έλληνα πατριώτη, όπως αναφέρει το ΑΠΕ-ΜΠΕ, το Γενικό Επιτελείο Στρατού, αναφέρει μεταξύ άλλων: «Τόσον προ της καταλήψεως της Αλβανίας υπό των Ιταλών όσο και αρκετόν καιρό μετά αυτήν, προσέφερεν εις τον στρατόν πολύτιμας υπηρεσίας εκμεταλευθείσας επιμελώς υπό του το Γενικού Επιτελείου και της 8ης Μεραρχίας. Ούτος ουδέποτε εζήτησε να λάβει ουδεμίαν εκ των νόμιμων υλικών αμοιβών ως εδικαιούτο».